

7382

14

1707 306

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA,
 DE
BONORUM
SECULARISATO-
RUM NATURA,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
 SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
 PRINCIPE BORUSSÆ, MARCHIONE BRANDENBUR-
 GICO, AC DUCATUS MAGDEBURGICI
 GUBERNATORE &c. &c. &c.

P R Æ S I D E

DN. CHRISTIANO THOMASIO, JCTO,
 SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSÆ CON-
 SILIARIO, PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO AC FACUL-
 TATIS JURIDICÆ p. t. DECANO,
IN ALMA FRIDERICIANA,
PRO LICENTIA

SUMMOS, IN UTROQVE JURE HONORES ET DOCTO-
 RALIA PRIVILEGIA RITE CAPESSENDI
IN AUDITORIO MAJORI
 HORIS ANTE ET POMERIDIANIS
 D. JUNII ANNI MDCCVII.
PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT

BERNHARDUS HENRICUS PAGENDARM,
 HERVORDIA GUESTPHALUS,

HALÆ MAGDEBURGICÆ, LITERIS SALFELDIANIS. 1730.

Dissertatio In Universali Juridica

BONORUM
SECVLARIVM
RVM NATVRA

RECTORIS MAGISTRICISSIMO,
SERENISSIMO PRINCEPS AC DOMINO,
DNI PHILIPPO WILHELMO,

PRINCEPS BVRGIVM, MARCHIONIS BRANDENBVR-
GICI, AC DVCATVS MAGDEBVRGICI
GVBERNATORE &c. &c. &c.

DNI CHRISTIANO THOMASIO JOTO,

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BVRGIVM CON-
SILIARIO, PONTIFICIS EPISCOPI ORDINARIO AC FACULT.

IN ALMA UNIVERSITATE
PRO LICENTIA

SOMMOS IN UTROVE JURIS HONORES ET DOCTO-

RUM PRIVILEGIIS ET PRIVILEGIIS

IN UNIVERSITATE

HONORIS AUCTORITATE ET FORTISSIMIS

D. JURE ANNI MDCCV. LII.

RECTORIS BVRGIVM, MARCHIONIS BRANDENBVR-
GICI, AC DVCATVS MAGDEBVRGICI

BERNHARDVS HENRICVS PAGENDARIVS,

IN UNIVERSITATE

IN ALMA UNIVERSITATE

B. C. D.
DISSERTATIO INAUGURALIS

De
**NATURA BONORUM SE-
CULARISATORUM.**

§. I.

Non est animus de seculari-
fatione bonorum Ecclesiasticorum
agere, quia inutilis & frustaneus
labor foret post Rhetios & Mauri-
tios novi quid hic annotare velle.
(a) Solum paucis dispiciemus de
natura bonorum secularisatorum

*Status con-
troversia &
methodus
dicendorum.*

obiter & paucis ab istis Duum viris tacta. Illi enim
opus habebant, justitiam ipsius secularisationis con-
tra infinitas dissensiones defendere, adeoque præci-
pue erant solliciti, ut invidiam novæ tum opinionis

A &

(a) Vide Dissertationes duas de Secularisatione sub præsi-
dio Illustrum Virorum Rhetii & Mauritii habitas, unam
in Disputationibus juris publici XI. Rhetianis anno 78. editis p. 92.
& seqq. Alteram in Dissertationibus & opusculis Mauritanis p.
495. seqq.

& doctrinæ hactenus receptæ plane adversæ variis cautelis & limitationibus emollirent, & ut potissimum quatuor causas ad constituendam secularisationem requisitas traderent. Nos secularisationem ut juste constitutam supponimus, & magis solliciti sumus de natura bonorum secularisatorum, & videlicet an allodialia sint, an feudalia, an tertium bonorum genus constituent, præprimis cum illustre Jctorum T. collegium defendente eam sententiam sustinuerit, *(b)* ac si bona secularisata sint nec feudalia nec allodialia, sed ad tertium genus pertineant talium bonorum, quæ non subjaceant dispositioni liberæ eorum, ad quos talia bona secularisata pertinent. Interim tamen cum in hac quæstione subinde repeti soleant argumenta ad secularisationem ipsam pertinentia, juvabit præmittere historiam quasi philosophicam quæstionis de secularisatione bonorum, tum quædam adhuc observare ad meliorem intellectum quæstionis nostræ pertinentia, vel ab aliis neglecta, vel aliter posita, forte ideo, quod eo tempore, quo istæ dissertationes de secularisatione edebantur, nondum lucem veritatis ferebant cœcutientes eruditorum oculi, caligni autoritatis adhuc nimis assueti jam vero per DEi gratiam cum minore periculo veritas absque velamento proponi possit.

§. II.

(b) In responso, quod in controversia inter procuratores Waldensem & Ostfrisiæ coram camera imperiali non ita pridem a parte rei cum aliis positionibus & deductionibus est publicatum, ad quod subinde provocat illustre Collegium in aliis responsis nondum editis, quod assertio ista plane ac perspicue ibi sit deducta, v. g. in responso ante paucos annos dato Principi O.

§. II. Variæ technæ & fraudes sacerdotum gentilium fuerunt, quibus divinitatem sibi conciliare, & apud populum opinionem infallibilitatis excitare allaborarunt, ut ita non solum domini in conscientias, sed & in ipsorum corpora & bona evaderent. Rem ab ovo deducere aut singula arcana recensere hujus loci non est. Pertinet tamen ad ea persuasio, quod res Diis dicatæ, sint nullius hominis sed extra commercium. Unde divisio rerum divini juris in res sacras, religiosas & sanctas (c) quarum illæ Diis superis, istæ Diis inferis hæ Semi-Deis & Heroibus regulariter dedicabantur. (d) Sub rebus vero sacris comprehendebantur non solum templa, & quæ ad cultum divinum immediate sunt destinata, sed etiam, quæ ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ pertinent, & bona Ecclesiastica dici solent. (e) Ex hac vero hypothese sua sponte sequebatur, quod res tales non possint alienari, aut, si alienarentur, ad alios usus pios divini cultus deberent adhiberi. (f) Unde etiam non defuerunt unquam observationes de justo judicio divino contra eos, qui res divini juris, etiam hostiles, in profanos, id est, non divinos usus verterent. (g) Proderat hoc arcanum sacerdotibus gentilium, ut semper quidem acquirere ipsis liceret, nunquam vero perdere aliquid ex bonis suis possent, quod Privilegium a juribus reliqui totius

*Ad arcana
Politica Sa-
cerdotum
Ethnicorum
pertinet hy-
pothesis de
rebus nullius
divini juris.*

A 2

tius

(c) §. 8. *Inst. de R. D.* (d) Manzius *ad dict. §. 8.* (e) Paulus Voërius *in Comment. & Ulric. Huber. in prælect. ad Inst. ibidem.* (f) *arg. L. Legatum 16 ff. de Us. & Usufr. legat.* (g) *Adducuntur exempli loco M. Crassus, Pompejus, Julianus Apostata, Dionysius Syracusanus, Cepio, Brenno &c. vide cit. a Klockio Voll. 1. conf. 35. C. 107.*

tius humani generis plane est diversum, utpote ubi acquisitiones & alienationes rerum sunt in motu perpetuo.

*Hoc arcana-
rum in argu-
menta sua
convertit
Clerus Pon-
tificius.*

§. III. Cæterum cum hæc sententia prima fronte satis videretur, uti regulariter arcana sacerdotum talia sunt, non mirandum, quod eadem decipi se passim fuerint Patres Ecclesiæ alias optimi & de propaganda vera pietate maxime solliciti. (b) Accedebat, quod iis temporibus viverent, quibus barbaries jam invaserat imperium Romanum, & studia moralia ac politica tantum non exularent. (i) At vero sic occasio data Clero Pontificio, ut arcana Sacerdotum Ethnicorum sua facerent, ac iisdem modis quærerent dominium in bona, corpora & animos Laicorum. Hinc templa dedicata DEO & sanctis, item muri & portæ civitatis. Cum vero Deos inferos non haberent Christiani, &

(b) Hi quippe fere omnes inculcarunt magistratum politicum non habere Jus in bona Ecclesiæ, & maledictum esse quia ea converteret in usus profanos. Vide omnino loca eorum hanc in rem facientia collecta magna cura ad Hornbeck, ad Bullam Innocentii X. contra pacem Germaniæ. §. 12. p. 70. scq. videlicet ex Justino, Ambrosio, Tertulliano, Hieronymo, Isidoro Pelusiota, Gregorio Thaumaturgo.

(i) Unde forte vitio sæculi, non vero neglectui Patrum Ecclesiæ adscribendum, quod in doctrina morali & politica insignem errorum & ignorantie sæcunda ediderint specimen. Uti novissime per inductionem exemplorum ex Athenagoræ, Clementis Alexandrini, Tertulliani, Origenis, Lactantii, Ambrosii, Chryostomi, Hieronymi, Athanasii, Basilii, Gregorii Nazianzeni, Augustini, aliorumque ad oculos demonstravit clarissimus Barbeiracius in præfatione ad versionem Gallicam operis Puseorhiani §. 9.

inconveniens esset diabolo dedicare sepulchra, novo invento contra mores Gentium & dictamen rectæ rationes (k) sepulchra ad accessoria templi relata, & ita res divini juris facta sunt. At vero cum res divini juris sint res nullius, sua sponte iterum sequebatur, bona sacra & Ecclesiastica alienari non posse, quod diligenter in jure Canonico omni tempore inculcatum est, (l) & doctrinæ Patrum eam in rem facientis tanquam veritates plane divinæ canonizatae sunt.

§.IV. In specie vero hoc doctrinæ caput Francis post eorum conversionem ad Christianismum diligenter est inculcatum, tanquam plane salutare, quod qui de Ecclesiæ & donet, per has donationes salvus fiat (m), contra, qui alienet bona Ecclesiæ, aut in usus profanos convertat, inferni pœnas evadere non possit. Quare & reges ipsi Franciæ in capitularibus suis dogmati isti de non alienandis aut profanandis bonis Ecclesiæ vim legis dare debebant, (n) ac laicis reliquis, donationibus

Maxime sub
regibus Fran-
corum &
Germano-
rum.

A 3

immen-

(k) Vide Anonymi Schrift und Naturmäßiges Bedencken über die Begräbnisse der Abgestorbenen, welche man in den Kirchen und Bet-Häusern zu begraben pfieget. Wobey angezeigt worden, unterschiedliche Sympathetische Natur-Würkungen, wie auch, daß die dem Volcke Israel beschene Verordnung betreffend die todten Leichnam, das Blut und dergleichen Dinge nicht bloße Ceremonien, sondern ihre ganz eigentliche wichtige, und zu dem menschlichen Wohlergehen höchstnöthige Ursachen haben, quod prodiit Francofurti 1685. (l) Canonica communiter ad cauf. 12. qu. 2. & ad totum titulum X. de rebus Ecclesiæ non alienandis.

(m) Unde formulæ frequentes in donationibus Ecclesiæ factis pro salute anime mee. (n) Huc pertinet ex capitula-

immensis in Ecclesias tanquam bonis exemplis præire. Imo si vel minimam partem, etiam in necessitate publica repetiissent a Clero, multis mendaciis crassioribus persuadebatur populo, ipsos principes ad æternos cruciatus ob hanc solam causam esse damnatos. (o)

Causa cur hæc arcana a primis reformatory apud protestantes non statim fuerint detecta.

§. V. Cum igitur constans hæc fuerit canonistarum & legistarum sub papatu opinio, ex regulis pietatis genuinæ doctrinam illam de bonis Ecclesiæ non alienandis, nec in seculares usus convertendis, esse derivatam, non mirandum, quod primis reformationis temporibus arcana Papatus sub ea latentia a primis reformatory non fuerint statim detecta. Habet enim & agnitio veritatis suos gradus & suas moras. Quare excusandus omnino est B. Lutherus, quod subinde istas excretiones urferit, & bona Ecclesiastica pontificiorum non in alios usus, quam piarum causarum esse

ribus Caroli M. & Filiorum *lib. 1. cap. 148. 183. lib. 2. cap. 32. lib. 5. c. 109. 113. 116. 187. 295. 301. 303. 305. 320. 322. 323. Lib. 7. cap. 105. 147. 152. 187. 199. 290.* excerpta ab Hornbeckio *d. l.*

(o) Huc pertinet Johannis Filescii, Theologi Parisini de sacrilegio laico commentarius, seu veteris Ecclesiæ Gallicæ querela de beneficiis bonisque Ecclesiasticis & eorum redditibus a Laicis male occupatis usurpatisque, in a temporibus Clodovei & deinceps sub Carolo Martello sub Pipio & Carolo M. Adde Lehmanni Chronicon Spirense *lib. 3. cap. 2. 11. 20. 23. 28.* ubi dicta hujus paragraphi variis exemplis illustrantur. Huc pertinent etiam excretiones testamentariæ ultimis voluntatibus adjecta in favorem piarum causarum, quarum multa exempla collecta vide in dissert. sub Præsidio Excell. Joh. Samuel. Strykii de Excretionibus Testamentorum habita anno 1698. Adde Antonii Matthæi *Man. ad Jus Canon. lib. 2. tit. 15. p. 235.* Hornbeck. *ad d. Bullam Papæ Innocentii X p. 163 seq.*

esse vertenda inculcaverit, (p) præprimis cum Politicos nonnullos inhiare nimis istis bonis eorumque acquisitioni sentiret, & quanta occasio calumniandi inde daretur Pontificiis probe, perspiceret. Accedit, quod, ubi aliqui (q) latius est deductum, ignorantia genuinæ philosophiæ moralis usque ad tempora Hugonis Grotii, etiam apud protestantes duraverit, & quod DEUS Hugone Grotio tanquam singulari instrumento repurgandi doctrinam moralem & jus naturæ ac gentium a scoriis philosophiæ scholasticæ usus fuerit, uti ante sæculum & quod excurrit usus erat beato Lutero aliisque viris piis ad repurgandam theologiam a scæcibus theologiæ pontificiæ. Simul vero patet ratio, cur nec jurisconsulti Lutherani aliique protestantes arcanum illud Papale de bonis Ecclesiæ non alienandis aut ad seculares usus applicandis perspexerint, sed in recepta hætenus doctrina juris Pontificii permanferint. (r)

S. VI. Atqui in hoc statu res permanfit, donec Novi motus Catholicorum contra secularisationem temporis pacis Osnabrugensis. per pacem Osnabrugensem in satisfactionem Regis Sueciæ, Electoris Brandenburgici, aliorumque Statuum Imperii bona Ecclesiastica non pauca in usum secularem transmutari debebant. (s) Uti enim jam a

(p) Loca Lutheri excerpfit Hoornbeck loco sapius citato p. 68. item M. Conradus Porta in Consilio ex Lutero ap. Dede-kenn. Vol. 1. p. 990. seq.

(q) A Dn. Præside in præfatione ad versionem Germanicam librorum Hugonis Grotii de jure B. & P.

(r) Ut Hieronymus Schurffius Consil. 48. & 90. cent. 1. Modest. Pistor. Vol. 1. Conf. 54. n. ubi. Ernest. Cothman. Vol. 2. Consil. 100. aliique.

(s) Huc pertinet Instr. Pac. art. 5. Versic. 14. & 24. art. 10.

tempore reformationis arcanorum papalium ac clericalium defensores contra occupationem talium bonorum a Statibus Imperii occasione reformationis subinde factam (z) protestati fuerant, eamque scriptis pariter (u) & armis impetierent, ac Ferdinandum II. Imperatorem persuaserant, ut edictum de restituendis bonis Ecclesiasticis, faciem præcipuam novi incendii bellici in Imperio productricem publicaret; Ita non poterant iidem quieti esse, cum viderent Imperatorem & Status Imperii fide publica, vim legis universalis in Imperio habitura, inter alia capita arcanis clericalibus adversa (w) etiam illud de secularisatione bonorum Ecclesiasticorum confirmare. Unde nova oppugnatione pacis illius arcana illa facta & tecta conservare magno conatu nitebantur. (x) Sed

versic. 3. artic. 11. pr. item vers. in bis 11. & in fine art. 12. 13. versic. 9. art. 11. & 15. versic. 2.

(z) Talium bonorum secularisatorum tam ingens est numerus, ut, si ordine ea recensere animus esset non tædio tantum hoc futurum sit, sed vix integer tractatus illis speciatim persequendis sufficeret. *conf. Mauritius de Secularisatione c. 7. §. 4.*

(u) Huc pertinent scripta varia ex Lehmanni *Collectaneis adlocorum publicorum de pace religionis, præprimis parte tertia. Item Juræconsultorum Dillingensium quæstiones ad pacem religiosam* cap. 8. & 9.

(w) Fiebat publicatio Edicti hujus Anno 1629. Pufendorf. *lib. 1. Rerum Suec. §. 57. Vassor. Histor. Ludov. 13. lib. 26. p. 132.*

(x) Huc pertinet Pseudo-Ernesti de Eusebiis *judicium Theologicum ejusque vehiculum* item pseudonymi Christiani *Fidelis Crisfos Anticrisas Dortchæanæ. Theologorum Mouguntinensium judicium æquitates delatum* *Academici Argen.*

Sed & pontifex ipse Innocentius X. peculiari Bulla abrogare intendebat pacem illam Germaniæ. (γ)

§. VII. Vti vero ex sanioribus Catholicis etiam ^{Non omni-} Theologis, non pauci fuere, qui iniquitatem papicola- ^{um tamen, &} rum fœderi pacis se opponentium deprehenderent, ^{motus con-} eique scriptis partim publicatis, partim etiam typis ^{trarii prote-} publicis non impressis contradicerent (ε): Ita multo ^{stantium.} minus defuerunt protestantes, quam partim personato illo Ernesto de Eusebiis se opponerent (a), partim

B

vindi-

tinensibus contra Dorscheum. Humani Erdeman Oecomontani seu Erbermanni Anticaramuel de potestate Imperatoris in bona ecclesiastica. conf. Mauritium in Epistola ad respondentis dissertationem de secularisatione.

- (γ) Publicabatur 3. Januarii 1651. & adjuncta est *Examine Hornbeckii atque Conringii tractatus de pace civili &c.*
- (ε) Habemus Caramuelis *Pacis S. R. I. licite prodromum, syndromum & demonstrationem* prolixam adversus præfatum Pseudo Ernestum de Eusebiis. Notabilia etiam sunt verba autoris Anonymi Arcanorum pacis Westphaliæ p. 159. *Consilia denique plurimorum Theologorum in hanc rem varie adhibita, qui omnes una consentiebant, posse pro stabilienda in Imperio pace hæreticis non solum ad annos aliquot, sed imo definite usque ad religionis concordiam relinquere bona Ecclesiastica. Veruntamen judicium hæc lucem non aspexere tunc &c.*
- (a) Prodiit enim anno 1648. anonymi *discussio brevis iudicii Theologici Ernesti de Eusebiis.* Eodem anno edidit Joh. Georgius Dorscheus *Prodromum Anticriseos Theologicæ & investigativam in rebus iudicii Theologici Ernesti de Eusebiis.* Item *Anticrisin Theologicam oppositam iudicio Theologico Ern. de Eusebiis.* Denique *Trigam Syndromon Anticriseos Theologicæ,* hoc est. *Consilium trium Jctorum Patavinorum pro pace religiosa.* Citat etiam Mauritius in *epistola ad Respondentis dissert. de secularisatione* Tobiaë Wagneri, tum *Superinten-*

vindicias pacis scriberent contra Bullam Innocentii (b).

Horum comparatio cum sanioribus catholicis.

§. VIII. Sed considera quantæ efficacix sit præjudicium autoritatis & doctrinarum obsoletarum veterum magistrorum in academiis. Cum, ut dictum, §. 5. doctrina de non alienandis, nec in secularibus usus transferendis bonis ecclesiasticis, hætenus etiam in academiis protestantibus ex jure Canonico con-

intendentis Eslingensis, postea Cancellarii Tubingensis, libellum, quamvis tecto nomine editum, sub titulo: *Iniquitates judicii Theologici Ernesti de Eusebiis*, simulque notat. creditum fuisse autorem primo loco memoratæ *discussio- nis brevis* &c. esse Benedictum Carpzovium Jctum.

(b) Edidit Anno 1653. quidam Ludovicus de Montesperato Jctus Germanus *vindicias Pacificationis Osnabrugensis a declaratione nullitatis attentata ab Innocentio X.* Qui autor quis sit, hætenus sibi non constare asserit Mauritius *d. l.* Communiter harum vindiciarum autor habitus est Carpzovius, & verosimile est, si quis stylum & scribendi genus utriusque scripti conferat, *vindicias* has magis convenire scriptis aliis Carpzovianis, quam illam *discussionem brevem*, quam Carpzovio tribuit Mauritius, ut adeo istius discussionis mihi potius quemcunque alium autorem esse persuadeam. Eodem anno prodiit jam sæpius citatum *examen bullæ papalis* a Johanne Hornbeck conscriptum. Sed & Hermannus Conringius, non solum anno 1648. sub nomine ficto Irenæi Eubuli Theologi Austriaci *pro pace perpetua protestantibus danda consultationem Catholicam* vulgavit, ubi, iudice Mauritio *d. l.* felici æstu personam Catholici iuductus, non paucis persuasit, ut mitius de alienatione bonorum Ecclesiasticorum sentirent, verum etiam eruditissimam postea *animadversionem in bullam Innocentii X.* scripsit, inque ea ob rationes mox dicendas facile reliquis palmam præripuit.

constanter fuisset inculcatum, communiter ultra saniorum Catholicorum rationes (c), & principia, subinde dictamini rectæ rationis parum convenientia, (d) progredi non sunt ausi, qui secularisationem instrumento pacis factam defenderunt. Imo, si tradita sanio-

B 2

rum

(c) Quod patebit, si quis conferat autores ad §. *præced. lit. b. c.* citatos (excepto Conringio) cum scriptis Caramuelis indicatis *ibid. lit. a.*

(d) Quale est fulcrum potissimum politicæ papalis de duplici potestate independente in Republica, Ecclesiastica altera, altera politica. Ipse Ludovicus de Montesperato, quisquis demum sit, in *vindicis artic. 4. n. 15. seq.* non solum hoc, sed & insuper illud Pontificiis indulget, quod potestas Ecclesiastica sit sublimior politica, ubi totus Pontificius est, qui Lutheranus se esse profitetur, iste Ludovicus. Cum tamen antecessorem in via veritatis habuerit virum cordatum, quam ipse ibidem citat, autorem dissertationis oppositæ Bellarmino de *translat. Imperii Romani a Grecis ad Francos c. 9.* Cujus verba maxime notabilia appono in gratiam eorum, qui adhuc hodie inter Evangelicos studiose papizant. *Quare ecclesiastica potestas sublimior sit politica, nullam idoneam causam attulit Bellarminus. Qui utriusque potestatis dominus est, contrarium dixit, etiamsi sciret fore, ut aliquando Bellarminus & similis fecit homines ex quibusdam sophisticis causis contradicendi, & variis technis id elusuri essent. Contrarium etiam a multis demonstratum est. Nam Apostolorum commissio potestates PRIVATA fuit, & continebatur uno verbo satis plano, perspicuo & vulgari, DOCETE, quod etiam aliter ipsi non intellexerunt, atque executi sunt, quodque SOLO FACTO contineatur. Alia potestas, quæ politica est, IN JURE constituit. Imperium enim & juris dictio, quæque ab his dependent, juris nomina sunt. Verendum tamen, ut parum proficit veritas ista occæcatis, uti parum profuit ipsi Ludovico de Montesperato.*

rum Catholicorum, cum rationibus Protestantium conferas, convenientium illa principiis doctrinæ rectæ rationis secularisationem tantum non diserte permiserunt, (e) quam Protestantes, qui secularisationem argumentis secularisationem magis oppugnantibus defendere tentarunt. (f)

Post instrumentum pacis secularisatio communiter iterum ut injusta traducitur, exceptio Covringio.

§. IX. Quare nec aliter fieri potuit, quam ut post instrumentum pacis antiquus error arcani Papistici a Theologis pariter & JCtis Protestantibus utriusque religionis, de prohibita secularisatione bonorum Ecclesiasticorum, id est, de prohibita translatione talium bonorum ad usus seculares, universaliter ut axioma æternæ veritatis fuerit in Academiis, discentibus inculcatum, & in scriptis unanimiter defensum. (g)
Ita

(e) Atque non Politici tantum Catholici, sed & Theologi videntur. *lit. a. ad §. præced. 7.*

(f) Quid enim aliud est, quam oppugnatio secularisationis, si docetur, non licere magistratui politico adhibere bona ecclesiastica ad usum secularem, aut alienare secularibus personis, nisi in casu necessitatis. Ita enim docent etiam pariter Papæ Canonistæ, secularisationem oppugnantes contra saniores Catholicos & Protestantibus. At vero ita docent Protestantes Theologi & JCti communiter, etiam qui secularisationem per Pacem Imperii factam defendere voluerunt, ut statim probabimus. Vid. interim Mauritius *d. dissert. c. 3.*

(g) Ita enim, quod Reformatos attinet, notabilis est locus Hornbeckii ad bullam Innocentii p. 110. *Ut quis solo magistratus arbitrio bona Ecclesiastica aliter vel accipiat, vel impendat, quam in usus finesque Ecclesiasticos adversus donationum & donatorum voluntatem, nemo hæcenus docuit reformatorum; uti nec, quod bona Ecclesiastica sunt juris publici, & quia protegentur a Magistratu, ideo ad usus suos ab eodem ordinari possunt,*

Ita vero simul neglecta fuit prudentissima consultatio medici, in negotiis civilibus æque ac in structura humani corporis, i. e. in sananda doctrina politica pariter ac medica experientissimi, incomparabilis Conringii, qui paucis iisque palpabilibus propositionibus totam doctrinam de secularisationis iustitia ineludit citra respectum ad fermentum arcanorum papalium. (b)

B 3

§. X.

sunt, & fisco suo additi. Quodsi ista esset, profecto nec ego, nec alii ecclesis quippiam facile legaremus, quibus baud liceret securis esse, quod bona in pios usus a nobis data iisdem servirant, que tamen sola nostra hic voluntas, & absque qua evanida esset pie testandi intentio. Lutheranos quod concernit, probatur assertio nostra ex farragine autorum, quos pro illa sententia adducit Mauritius d. c. 3. §. 7. Adde responsa theologica apud Dedekennum in appendice sub titulo: de bonis Ecclesiasticis, eorumque usu legitimo Vol. 1. f. 990. & Klockium Vol. 1. conf. 35.

- (b) Conringius sub persona Irenæi Eubuli in consultatione de pace perpetua protestantibus danda, Sect. 1. hypoth. 6. 7. 8. 9. & Sect. 2. concl. 5. usque ad 15. & in animadversione ad bullam Innocentii X. p. 284. seq. Dignæ sunt hypothese illæ tres, & conclusiones novem, quas ibi adducit, quæ hic excerptantur. Hypoth. 1. Bona Deo dicata reapse non sunt nullius, sed in privata sunt possessione non minus atque profana quævis bona. Hyp. 2. Bona sacra alia sunt vero Deo, alia falso numini consecrata. Illa vel in vere sacrum, vel in supersticiosum usum sunt dicata. Horum priora vel adhuc durant, vel pridem aliis usibus adhiberi confueverunt. Sunt etiam priora vel ad cultum divinum plane necessaria, vel utilia saltem ad bene esse, vel commoda duntaxat ad elegantiam aliquam & splendorem, vel plane superflua. Hypoth. 3. Omnis mutatio prioris usus fieri potest, aut in æque bonum, aut in æque malum, aut in meliorem, aut in pejorem. *Conclus. 1.* Non est fas bona

*Observatio-
nes nostra,
doctrinam
Conringii il-
lustrantes.*

§. X. Liceat saltem majores perspicuitatis causa paucis istis propositionibus Conringianis pauciores addere observationes sequentes. I. Totam hanc controversiam de potestate magistratus politici circa secularisationem bonorum ecclesiasticorum, non definiendam esse ex jure Justiniano vel Canonico, (i) sed ex solo ju-
re

bona sacra qualiacunque etiam fuerint, in malos usus vertere. *Concl. 2.* Bona, quæ falso numini aut supersticioso cultui etiam veri numinis sunt dicata, licet in profanos usus vertere, modo illi non sint mali. *Concl. 3.* Bona talia si nequeant verti vel in profanos haud malos usus, debent plane tolli e medio. *Concl. 4.* Bona quæ pridem fuere versa contra consecrantium sententiam in non sacros usus, illa licet aut in æque bonos, aut in non deteriores usus profanos commutare. *Concl. 5.* Bona sacra superflua debent verti in usus profanos civiles bonos. *Concl. 6.* Bona sacra, quæ tantum sunt utilia, aut faciunt nonnisi ad elegantiam, possunt & debent verti in usus, quamvis profanos meliores, quales sunt, quos exigit, sive totius Reipublicæ, sive multorum hominum necessitas. *Concl. 7.* Bona plane necessaria sacro usui nefas est profanare. *Concl. 8.* Ne utilia quidem aut ad elegantiam facientia licet profanare, nisi majore existente necessitate. *Concl. 9.* Intra hosce limites, si contineat sese is, in cuius dominio sive eminente, sive magis proprio, continentur bona sacra, non peccat, neque hæctenus profanatio bonorum sacrorum quicquam habet vitii, imo interdum omnino est instituenda. Explicationes harum hypothesium & conclusionum videri possunt apud ipsum Conringium.

(i), Nam magistratus politicus est lege humana solutus. Ad leges humanas vero pertinet jus Justinianicum pariter & Canonicum qua talia. Hoc vero non tam propter Conringium monendum, qui accurate hic procedit, quam pro-

re Naturæ & Gentium. II. Ne quidem intuitu Imperii Romani momentum facere hoc loco recessus imperii instrumentum pacis Osnaburgensis præcedentes (k). III. Intuitu juris naturæ & gentium non confun-

propterea eos, qui post illam de secularisatione scripserunt, & ubique vel rationes suas ex unico jure Justiniano, vel Canonico desumunt, vel certe parum utiliter allegata illius juris ubique immiscunt.

(k) Quia his omnibus derogatur per instrumentum pacis Osnaburgensis tanquam posterius. Uti præcedentibus recessibus derogabatur olim per Pacificationem religiosam de anno 1555. Unde non debebat in præsentis quæstione de iustitia secularisationis adduci *R. J. de ann. 1530. §. etliche haben Klöster 23. nec de Anno 1544. §. und damit der Kirchen Güter halben 54.* Nam his recessibus derogatum per pacificationem religiosam. Et tamen fieri ita solet. *Vide Mauric. d. l. c. 3. §. 6.* Adducuntur etiam *ibid.* eum in finem duo loca ex ipsa pace religiosa *scil. §. die weil aber etliche 19. §. §. als auch den Städten 20. ex R. 1555.* Etiam si enim diferte secularisatio hic prohiberetur, non tamen posset allegari contra pacem Osnaburgensem, quia lex posterior derogaret priori. Adde quod intuitu recessus hujus pacem religiosam confirmantis verba allegata non probent, quod probare debebant, cum potius *in d. §. 19.* non obscure admissa ac saltem tacite approbata videatur secularisatio in verbis: *die geistlichen Güter zu Kirchen, Schulen, Witten und NB. andern Sachen gewandt,* quod jam observavit Perillustr. Dn. de Rhez. *dissert. de secularisatione c. 2. n. 70.* Nec hoc monitopus propter Conringium, sed propter communem nævum Jctorum, in quæstionibus juris publici non promissive saltem, sed & confuse textus ex recessibus imperii allegantium, sine respectu, au derogatum sit illis in recessibus subsequentiibus, vel an mutatio etiam tacite facta

sta

fundendas esse regulas iustitiæ cum regulis decori, aut stilo Illustris Cocceji præcepta virtutum & iustitiæ, vel juxta communem loquendi modum forum internum & externum. (1)

§. XI.

Est fit per mutationem status; Hinc videas sæpissime allegari secure a JCtis Lutheranis recessus, qui sub Carolo V. in causa religionis contra ipsos principes Evangelicos, (qui a protestatione adversus eos recessus vulgatum Protestantium nomen nacti sunt,) a Catholicis fabricati sunt, aut qui librum Interim plerisque protestantium exosum confirmarunt. Sed nolo hanc camarinam movere ulterius. Non igitur indigne ferre debent JCti, si a Theologicis aut Medicis, multo minus si a paribus JCtis propterea admoneantur, quia res non pertinent ad ullam facultatem in specie, sed ad commune iudicium logicum.

(1) Hoc monito opus fuit, partim propter communem doctrinam, hæc duo perpetuo confundentem: partim propter ipsum Conringium, ista non confundentem quidem, sed tamen nec satis aperte distinguentem. Id volo: regula communis est, dominium etiam includere potestatem re abutendi. Dominus autem re sua abutens potest peccare contra officia Deo vel etiam hominibus ex lege caritatis debita. Interim tamen abusus iste non injustus erit, nemini enim facit injuriam. Quinimo abusus iste eo modo justus dici potest, quatenus effectum parit, ut is ad quem per abusum res translata est, securus sit ab alterius cujuscunque repetitione. Res facile intelligi potest exemplo prodigi, cui bonis non est interdictum. Peccat ille prodigendo bona, sed alienatio ipsa effectum habet. Ita ut ad rem præsentem dicta applicemus potest peccare magistratus politicus, vel etiam dominus privatus bonorum Ecclesiasticorum in alienatione eorum & secularisatione, interim tamen secularisatio effectum habere debet. Si defendentes communem opinionem

manfissent in terminis illis magistratum politicum ante omnia debere curam religionis & cultus divini genere adeoque *illaudabiliter facere*, si neglecta illa cura bona ecclesiastica quæcunque in seculares usus transferat, non esset, quod urgeremus. At vero, cum sæpe afferant, *non posse* magistratum politicum bona ecclesiastica in alios usus convertere quam in sustentationem piarum causarum, (uti termino ex papatu orto vocari solent,) nisi in casu extremæ & summæ necessitatis, id est, quod notamus. Unde cave, ne doctrinam nostram ita cavilleris, ac si intendamus suadere magistratui politico, ut bona ecclesiastica in seculares & profanos usus adhibeat, aut ut iis plane turpiter abutatur. Absit istud. Potius dolendum est, quod in Imperio Romano-Germanico nulla sit deterior conditio, quam ministrorum ecclesiæ & doctentium, propter nimiam secularisationem manasteriorum, similiumque bonorum ecclesiasticorum. Sed propterea bona causa non est defendenda malis rationibus. Postulat dignitas materiæ peculiarem dissertationem de officio principis evangelici circa ministrorum ecclesiæ sustentationem, adeoque vitio nemo vertet, quod hic non sim prolixior. Conringium quod attinet, is non quidem disertis verbis sententiam nostram proponit, imo prima fronte eidem contradicere videtur, dum *in concl. 1. 7. & 8.* nefas dicit esse bona sacra profanare, nisi majore exigente necessitate. Sed si accurate ejus mentem inspicias, apparebit, caute processisse Conringium, eo ipso dum phrasin *non esse fas, nefas esse, non licere*, adhibuit, non autem, uti plurimi faciunt, *non posse fieri, injustam*, nullam esse secularisationem. Facit huc maxime declaratio Conringii *ad concl. 7.* *Quantumvis igitur more & consuetudine gentium receptum sit, sine discrimine sacra omnia in victorum liberum arbitrium permittere, quod præclare demonstrat Grotius l. 3. de J. B. & P. cap. 5. §. 2. neutiquam tamen naturali juri & pietati hoc est consentaneum, ut sunt fere pleraque, quæ*

C

juris

Observatio-
nes circa
distinctiones
ab aliis hic
adhibitas.

§. XI. Quæ hætenus ex doctrina Conringii per distinctos casus observata sunt, & distinctiones nostræ modo adductæ, difficultates omnes, quæ hic occurrere possunt, magis perspicue explicant, quam si quis distinctionibus aliorum uti velit absque observatis Conringii. (m) Huc refero potissimum tres aliorum scriptorum distinctiones 1. inter alienationem licitam & illicitam, (n) 2. inter religionem veram & fal-

juris gentium esse solum existimari. Vides jus naturale pro pietate sumit non pro justitia. At multa non sunt pia, quæ tamen jure subsistunt. Grotius in d. l. 3. multis capitibus ad ea distinguenda adhibet terminos juris gentium interni & externi. Adde proleg. n. 41. & 45. & quoad res sacras in specie junge dicto libro 3. c. 5. §. 2. caput 12 § 6. Tota doctrina de secularisatione bonorum ecclesiasticorum paucissimis expediri potuisset, si vel tempore reformationis jam cognita fuisset doctrina Grotii, vel postea super hac controversia consulti assessores facultatum theologiarum & juridicarum non sibi quasi lege injunctum esse communiter putassent, nihil allegare in responsis, quam dicta patrum, aut textus juris Canonici & civilis, item canonistas & Moralistas, etiam intime Papisticos, & si non pro piculo quasi habuissent, allegare Grotium III. §. 2. 3. aut alium doctorem qui desipere docuerunt.

(m) Hoc volo: Qui nostris principiis utitur expositis §. 9. 10. non opus habet distinctionibus, quas hoc §. examinamus. At qui illis distinctionibus utitur non potest rem expedire sine observationibus Conringii & nostris. Ergo non simpliciter rejicimus distinctiones illas, sed saltem ostendimus, eas dubia non tollere omnia, si non addentur distinctiones nostræ.

(n) Adhibet hanc distinctionem Mauritius cap. 3. & 4. eamque sic applicat. Regulariter bona ecclesiastica ad usus

falsam, (o) 3. inter jus gentium & usum gentium. (p)

C 2

§. XII.

seculares non esse convertenda, sed ad alios pios usus vel meliores adhibenda, etiam si donatores supersticiosam intentionem habuerint. Excipiendos tamen esse casus necessitatis, utilitatis reip. abundantiae bonorum ecclesiasticorum, pacis redimendae causa, & si cum certa pernicie reip. subtracta sint. Jam ut taceamus, multa ratione exceptionum harum opponi posse, tum quod non sit perspicua, sed singulae novis explanationibus in applicatione opus habeant; tum quod non perspicuum sit, quomodo a se invicem differant, & annon una sub altera includatur, saltem id notamus, regulam ipsam falsam esse per conclus. 2. Conringianam, atque adeo ex nostra doctrina potius rem invertendam esse. Regulariter bona ecclesiastica quaecunque posse converti ad profanos usus, si utilitas reip. id postulet. Deliberationem autem & determinationem utilitatis hujus pertinere ad eos, qui summam potestatem habent in republica. In deliberatione potissimum & fere unice respiciendum esse, an per secularisationem damnum patiatur necessarius in rep. cultus divinus & sustentatio ministrorum ecclesiae. Quod si haec consideratio negligatur, secularisationem quidem non esse laudabilem, sed tamen non injustam nec nullam.

- (o) Occurrit & haec distinctio apud Mauritium *cap. 6. §. 3. & 4.* quasi nimirum bona verae ecclesiae non possint secularisari nisi in causa necessitatis valde urgentis, & cum spe restitutionis. At bona ecclesiae falsae posse secularisari, melius tamen adhiberi ad alios pios usus. De hac distinctione notamus, 1. ejus applicationem non exacte convenire cum applicatione distinctionem inter secularisationem licitam & illicitam, ut cuilibet ista duo conferenti mox apparebit. 2. Distinctionem ipsam in applicatione esse

esse obscuram, dum quælibet religio dominans præten-
dit veritatem, & externam aut dominatam religionem
pro falsa habet. 3. Ita vero dabitur principi falsæ reli-
gionis, sed dominantis, major potestas in bona religio-
nis veræ dominatæ, quam Principi ejusdem religionis.
Ille enim ex hypothesi, suam religionem veram esse, bo-
næ veræ religionis tanquam ex sua opinione falsæ pot-
erit etiam citra casum summæ necessitatis auferre & se-
cularizare, cum tamen princeps ejusdem veræ religionis
id non possit. 4. Ergo convenientius est distinctionem
inter veram & falsam religionem plane ommittere, & sim-
pliciter manere, etiam quoad bona ecclesiastica veræ ec-
clesiæ in positione, quam in nota præcedente dedimus.
5. Neque putandum, eandem esse distinctionem hanc
cum Conringiana in hypothesi 2. inter bona sacra vero
& falsa numini consecrata. Ut enim alia jam taceam,
distinctio Mauriana sub falsa religione etiam compre-
hendit religionem Christianam heterodoxam, cum ta-
men secundum distinctionem Conringii falsum nomen
saltem denotet religionem ethnicam & similem. At hæc
religiones facilius dignoscuntur inter se, quam inter chri-
stianos religio heterodoxa ab orthodoxa.

(p) Proponit hanc distinctionem Perillustr. Rhetius *cap. 3.*
§. ult. Scilicet, ut ibi explicat, eum in finem, ut innuat,
secularisationem non esse juris gentium præceptivi, quod
pro solo jure gentium proprie dicto habet, sed saltem ut
rem indifferentem & licitam a variis gentibus fuisse usur-
patam. Et hæc quidem explicatio fere non habet du-
bium, cum nemo fuerit, qui secularisationem habuerit
pro re J. G. præcepta, sed saltem quæsitum fuit, an res
J. G. sit licita. Quod si vero quis ad questionem sic
formatam, & ad exempla variarum gentium, ethni-
carum, judaicarum, Christianarum, a Viro Perillustri
ibidem d. c. 3. a §. 16. ad §. 25. magna cum cura allata respon-
dere vellet, hæc exempla saltem facti esse non juris, &
eo

§. XII. Poterit etiam ex nostra doctrina facile, & quandoque aliter, quam fit vulgo, responderi ad potissima dubia dissentientium, qui secularisationem omnem pro illicita habent. I. Est: Regulam, quod semel Deo dicata non sint transferenda ulterius ad usus profanos, esse juris naturalis ac divini moralis: quod vero jure naturæ & divino morali illicitum sit, id necessitatem aut utilitatem nullam admittere. (q) Respondemus breviter. Uti nunquam probatum est, & principium petit assertio prior, imo potius ex positionibus nostris contrarium patet, (r) ita etiam alibi a Dn. Præside latius ostensum est, jus naturale etiam seu divinum morale sub certis distinctionibus admittere exceptionem necessitatis. (s)

§. XIII. II. Opponitur: Secularisatio est contra ultimas voluntates & intentionem fundatorum, qui

Responsio ad rationes dissentientium
I. Quod sententia opposita sit juris divini immutabilis.

II. Quod secularisatio repugnet intentioni Testatorum.

C 3

eo in sensu distinctionem inter jus & usum gentium adhiberet, cum ex dictis patet, distinctionem illam in hoc sensu a nobis non admitti, cum exempla ista jus gentium in positionibus Conringianis & nostris expositum pulcre illustrent.

- (q) Molina de J. & J. T. I. D. 3. n. 2. Quid ad hanc objectionem respondeat Mauritius, vide in d. dissert. in appendice. Ex ratione nullum argumentum vel probabile saltem afferri potest pro sententia contraria. Unde recurrunt ad jus divinum morale & textus scripturæ sacræ torquent, sed hanc exceptionem ipsis præscindimus, asserendo, nullum dari jus divinum morale præter jus naturale, adeoque, cum revelatio nunquam rectæ rationi contradicat, sed saltem ea, quæ sunt supra naturam, revelet, omnem interpretationis scripturæ irrationabilem falsam esse.
- (r) Vide dicta in inst. Jurispr. divinæ lib. 2. c. 2. §. 123. 137. & adde emendationem in fundamentis juris naturæ & gentium l. 2. c. 2. n. 18.

argumentum & (s) indubitur

manui ecclesiæ mortuæ sua reliquerunt & perpetuo ecclesiæ patrimonio assignarunt, (x) at juris naturalis est testamenti factio, & ut heres vel legatarius voluntatem testatoris observet. (u) Hic uti primam propositionem libenter concedimus, (w) ita quoad secundam negamus, jus naturale præcipere testamenti factio- nem, sed potius asserimus eam plerumque a recta ratione dissuaderi; imo negamus testamentificationem esse juris naturalis permiffivi h. e. fluere translationem domini per testamentum ex recta ratione, et- si eadem, si legibus civilibus approbetur, juri natura- li non repugnet. (x) Quin, & si testamenti factio (qua- tenus jus in testatore denotat) maxime foret juris na- turalis aut juris gentium, (quod tamen modo nega- vimus,) (y) non tamen exinde sequeretur, obligari vel heredes, vel legatarios ex jure naturæ ad ultimam volun-

(i) Vide Mauritium in d. appendice.

(u) Joh. Hoornbeck. ad bullam Innocentii X. p. 69.

(w) Mauritius equidem & hanc negat, & putat, illorum intentione ex asse satisfieri, si resp. conservetur per illa bona. Sed ista responsione uti nolumus, tanquam paulo longius quæsitæ. Uti nec illa, quæ sequitur, quasi legata illa ad pias causas ab hominibus ex errore facta sunt, circumventis fraude & dolo Cleri. Talia vero ipso jure nulla esse. Nam & multa sunt, quæ adversus hanc respon- sionem urgeri possunt, maxime diuturna possessio & præscriptio.

(x) Latius probatæ sunt istæ assertiones a Dn. Præside in pe- culiari dissertatione de origine testamentificationis.

(y) Ibidem etiam ostensum fuit, contra communem sen- tentiam, quod nec testamenta aliis gentibus in usu fue- rint quam solis Atheniensibus, (& nec his perpetuo, aut indubitate) & Romanis.

voluntatem servandam; (2) maxime vero si ea rationi rectæ sit adversa & stulta, etiamsi ista stultitia tempore testamentifactionis aut mortis etiam non apparuerit, sed diu post emergat. Denique, etsi & heredes vel legatarii obligarentur ad talem voluntatem stultam servandam, non tamen obligaretur resp. aut princeps ex principiis juris naturalis, &c.

§. XIV. Neque refutatam hætenus rationem *Ubi obiter* diffidentium quicquam adjuvant execrationes, (a) *notatur, quid* *juris sit cir-* *ca execra-* *tionis testa-* *torum.* *quas*

(c) Mallet enim argumentum audire id inferens. Nec deprehendo tale quid apud Hoornbeckium; postquam enim confidenter satis asseruerat, quod supremæ testatorum voluntates & donationes secundum placita donantium servandæ sint, nec usquam magis vel religiosius, quam in causis piis & ecclesiasticis; postquam discrete adjecit; hoc jus naturæ & religionem pariter docere & confirmare, loco probationis tamen nihil aliud affert quam legem XII. Tabb. *Ut quisque legasset rei sue ita jus esto* & dictum juris Canonici *ex cap. 4. c. XIII. q. 2. Ultima voluntas defuncti modis omnibus servari debet: quasi videlicet lex XII. Tabb. aut jus Canonicum sit jus naturæ vel religio. Conf. supra s. 10.* Dependet etiam ab hætenus notatis definitio quæstionis intricatæ a Treutlero, Bachovio, aliisque JCtis agitatæ: An hæres in conscientia obligetur ex testamento imperfecto quam latius tractat Huberus *in Digress. Part. I. lib. 4. c. 34. 38.* Adde quos citat Excell. Joh. Sam. Stryk *diff. de execrat. testatorum c. 2. n. 16.*

(a) v. g. *Wer die Güter nimmt, den soll Eber und Lunge im Leibe verschren. Wer das thut, den soll Gottes Hand mit Uemuth, Krankheit, Schmach und Schande strafen.* Carpz. *de lege regia c. 3. sect. 10. circa finem.* Alias execrationis vide apud Anton. Matth. *manuâ. ad jus Canonicum lib. 2. tit. 15. p. 235.*

quas actus Clericalis (b) persuasit simplicioribus Laicis, ut ita deterrent incautos & superstitiosos a secularisatione. Nos enim paucis respondemus, accessorium sequi naturam principalis. Si tota testamentifactio non impedimento est secularisationi, nec execratio testamentaria tanquam accessorium obesse potest. Et hæc multo minus, testamentifactio enim est res licita, at execratio tanquam species maledictionis nullo jure defendi potest. (c) Neque hac de re tali-

(b) Hujus enim inventioni debetur origo talium execrationum. Neque enim antea tales execrationes fuere in usu. Postquam vero Clerus eas primo in leges imperatorum Christianorum introduxerat, *Novell. 8. in fine, Novell. Leonis & Alexandri in Constit. quæ Novell. Leonis a Gothofredo, interprete Enimundo Bonafidio est juncta*, (neque adeo sine causa miratur Bachovius *ad Treutl. disp. II. th. 1. lit. C.* hunc stilum Justinianæ curiæ postea etiam irreperunt in testamenta. Et injuria fit S. Patriarchis, dum origo execrationum etiam illis attribuitur, & v. g. exempli loco affertur, quod Jacobus moribundus *Genes. XLVII, 29.* gravissimo jurejurando obstrinxerit Jacobum, & hic postea fratres suos *Genes. L, 25.* ut exuvias accineres suorum corporum secum ex Ægypto in Palæstinam auferrent. Sane distinctissima sunt execratio, obsecratio, exactio juramenti. Execratio, ipsis fatentibus, qui talia afferrunt, species maledictionis est. At qui juramentum ab altero exigit, nequaquam alteri maledicit.

(c) Agnoscunt ipsi dissentientes vim argumenti. Non licitam esse maledictionem, E. nec tales execrationes. Et quamvis dubium tollere velint distinguendo, an super re commissa an committenda alicui maledicamus, revera tamen posterioris licentiam non probant exempla

quæ adducunt, cum exempla non probent, sed de exemplis ipsis quæstio juris remaneat. Affertur etiam, quod liceat in ultimis voluntatibus execrationibus ejusmodi desideria nostra corroborare, cum ipsi legislatores civiles leges suas iisdem muniverint. Sed ad ista facilis est responsio. Initio enim, si omnis maledictio est illicita, etiam clausulæ illæ legum sunt illicitæ. At maledictionem in genere illicitam esse docet Excell. Dn. Stryk. *d. dissert. c. 1. §. 14. seq.* Magnif. Dn. Becman. *pracogn. moral. cap. 14. p. 141. Et in lineis doctrinæ moralis c. 14. §. 9.* Deinde non sequitur, quod principibus licet, licet etiam privatis in æquales. Dn. Stryk. *d. c. 1. §. 8.* Facit huc elegans responsum illustr. Facult. Jurid. Hallensis ibidem relatum c. 3. n. 7. ad casum, ubi mater testamento clausulam inseruerat. *Ueber N. das mir ungehorsame und falsche Mensch. soll das geringste nicht davon haben, so ich verschworen, und die ihr was davon geben, mit meinem Fluch belegt haben will.* Respondit enim facultas: *Daß wann N. ohnerachtet des Großmütterlichen Fluches ihren Antheil von solchen Gerade Stücken fordern solte, ihr Geschwister solches ihr vorzuenthalten nicht befugt.* Fallitur autem, qui putat in his verbis illustrem Facultatem distinguere voluisse inter forum internum & externum, quasi ratione fori interni conscientiæ, si formula execratoria in testamento a parentibus si testamento adjecta, liberi obligentur, & sic N. in dato casu melius factura fuisset, si propter adjectam execrationis formulam istas res non petiisset, & sic suæ consuluisse conscientiæ, id enim innui per verba responsi, *ohnerachtet des Großmütterlichen Fluchs.* Etenim hanc expositionem responsi esse contortam, constat, quia execratio in clausula quæstionis non adjecta erat actrici petenti, sed reis, qui tamen in responso condemnantur.

D (d) Ut

tanquam minus dubia, quicquam tetigissemus, nisi fuissent, qui execrationum talium licentiam & effectum voluissent asserere. (d)

III. Quod
B. E. sint res
nullius &
spirituales.

§. XV. III. Opponitur bona ecclesiastica esse nullius, esse res spirituales. Ergo secularisari non posse. Respondeo 1. jam supra §. 2. ostensum, sub hac hypothese latere arcanum politicum sacerdotum ethnicorum & cleri papalis. 2. Sunt nullius, i. e. sunt exempta commercio privatorum. (e) 3. Imo etiam sunt privata, quatenus sunt ecclesie, quæ est in Rep. non vero respublica in ecclesia (f) 4. Non magis illa, quæ sacris usibus sunt dicata, in Dei sunt dominio aut a Deo possidentur, vel divini sunt juris, quam quicquid est in mundo reliquum. (g) Unde non inconuenienter ad clerum pontificium applicari poterit elegans scomma Bionis, quod ex Seneca refert Petrus Arodius. (h) 5. Denique spiritualitatem contra

(d) Ut Carpzovius loco citato. Inclinauit & Dn. Beemann in sententiam Carpzovii, in *lin. doctr. mor. d. c. 14. §. 9.* sed postea videtur mutasse sententiam in *præcogn. moral. d. c. 14. p. 141.* Vel ex hoc exemplo apparere posset, quam solet scientia juris naturalis non impune contemni. Ea enim nunquam permisisset, ut in hac questione perpetuo fuissent commixta obscratio, execratio & jurenti exatio, utpote distinctissima.

(e) Schilter *exerc. 4. ad ff. §. 4.* Perill. Dn. de Rhez *de secular. c. 5. §. 19. 20. 21.*

(f) Illustr. Dn. de Rhez. *ibid. c. 4. §. 5. 6.* Conring. *ad bullam Innocentii X. p. 285.*

(g) Conring *ibid. p. 284.*

(h) *Res. judicat. lib. 9. tit. 5. c. 9.* Seneca id recenset ex Bione: Omnes fures esse sacrilegos, item contra nullum es

tra pontificios tutius negamus secuti Jctos evange-
licos. (2)

§. XVI. His ita fundamenti loco positis, jam *Accessus ad*
ad ipsam quæstionem aggredimur. *Utrum videlicet bo- quæstionem.*
na secularisata sint feudalia, an allodialia? Respondemus *Bona secu-*
cum Mauritio, bona secularisata esse utriusque gene- *larisata*
ris. Illi enim, quibus jus secularisandi competit ea *partim feu-*
aliis in usum secularem concesserunt vel jure allodiali *dalia, par-*
vel feudali. Jure allodiali multa monasteria aliaque *tim allodia-*
lia.
bona ecclesiastica laicis utenda, fruenda, data, vendi-
ta, ministris & bene meritis donata, militibus pro sti-
pendiis assignata & variis modis alienata fuerunt Ju-
re feudali, cum Archi- vel Episcopatus, Abbatia, Præ-
latura

D 2

latura

se sacrilegum. Quicumque enim id, quod Deorum est,
furtulit ac consumpsit, eum esse sacrilegum. Porro omnia
ad Deos pertinere, itaque sacrilegum esse, quisquis quid
alteri furtipit. Ex adverso nullum esse sacrilegium,
quia quicquid auferitur ex illo loco, qui Deorum est,
transfertur in alium locum, qui ut reliqua omnia, simili-
ter est Deorum. Habet id Seneca *lib. 7. de beneficiis c. 7.*
Ad scomma hoc tollendum Seneca affert: Omnia qui-
dem Deorum esse, sed non omnia diis dicata, &c. quod
admitto quidem intuitu sacrilegii, non tamen valebit
contra Conringium.

(2) Mauritius *c. 6. n. 2.* qui & alias responsiones adversus
hanc objectionem suppeditat in appendice. Perill. Dn.
de Rhez *c. 5. §. 22.* has eleganter offert rationes: Quia spi-
ritus nec carnem habet, nec ossa, & quæ a spiritu denomi-
nantur proprie sunt bona interna &c. Remotissima sane
est hæc vocis usurpatio a loquela sacri codicis, qui aliter
profecto sapere, aliter loqui nos docuit. Quæ est obser-
vatio Conringii *ad d. bullam c. 8. p. 301.*

latura &c. sublata denominatione ecclesiastica aliis in feudum sub dignitatis secularis titulo concessa fuit. (k)

Eriam intuitu statuum imperii.

§. XVII. Sed non tam de bonis secularisatis, quæ a statibus imperii in suos ministros translata sunt, quæstio esse solet, quam de qualitate bonorum secularisatorum intuitu ipsorum statuum. De iis, quæ ab imperio in feudum data sunt, etiam dubium esse non potest, ergo remanet dubium de reliquis in feudum non datis, utrum allodialia sint an tertia quædam species bonorum? Nos simpliciter respondemus, ea quæ non sunt feudalia, eo ipso, quo non sunt feudalia & tamen in dominio statuum sunt, sunt allodialia, quia tertiam speciem, inter res allodiales & feudales mediam, agnoscere non possumus, nam allodiales res omnes dicuntur, quæ sunt non feudales. (l) Contradictoria autem non admittunt medium, ut ex sensu communi pater.

Et quidem pro allodialibus est præsumtio.

§. XVIII. Unde vero dignosci possit utrum bona secularisata sint feudalia, an allodialia? etiam iis dubium esse nequit, qui hic magis de evidentia veritatis, quam de præiudicio autoritatis sunt solliciti. Quicquid est in patrimonio, tamdiu habetur pro allodiali, donec proberetur esse feudale, non ideo, quod feudista quispiam, vel Obertus de Orto, vel Gerhardus Capegistus Niger dixerit in dubio præsumtionem esse

(k) Mauritius cap. 8. §. 2. Ita Archi-Episcopatus Bremensis regno Suecia, & Magdeburgensis cum Episcopatibus Halberstadiensis, Mindano & Caminensi Electori Brandenburgico adjudicati sunt, in Transact. Osnaburgensi adde Iterum de feudis imperii c. 8. §. 14.

(l) Illustr. Dn. Coccejus *Hypomnem. Jur. Feud. tit. 2. §. 2.*

esse pro allodio, sed quod ex natura rei omne prædium sit liberum tamdiu donec pactis & conventionibus servitus vel qualitas feudalis imponatur. Omne enim feudum est adjecticia prædiorum qualitas ex novo facto orta. Facta vero non præsumuntur.

§. XIX. Nec est, quod nobis opponas, quasi committamus petitionem ejus, quod est in principio dum supponamus semper, acsi ea bona secularisata quæ non sunt feudalia, sint in dominio & patrimonio statuum, cum tamen de eo ipso, utrum sint in patrimonio statuum, sit quæstio, quia nimirum sint data piis causis, aut certe dari iis debuerint. Nam respondemus initio, effectum testari de patrimonio & dominio. Dum enim bona secularisata a statibus alienata fuerunt & laicis vel in allodium vel feudum concessa, necesse est, ut status alienandos ea bona in patrimonio vel dominio habuerint. Quod vero piis causis dari debuerint, hæcenus in defensione secularisationis in genere jam est remorum.

§. XX. Quæ a statibus imperii scholis, academiis, ecclesiis protestantibus data sunt bona ecclesiastica pontificiorum, ea non debebant afferri ad quæstionem, ubi agitur de bonis secularisatis, cum talia bona eo ipso, quo data sunt scholis, academiis, & ecclesiis protestantium, non sunt secularisata, sed manserunt bona ecclesiastica, & saltem transferunt ab una ecclesia ad aliam. Quare qui hæc bona in quæstionibus de natura secularisatorum urgent, confundunt, ablationem, translationem, & mutationem quamvis bonorum ecclesiasticorum cum secularisatione.

Item, quod bona secularisata sint in patrimonio statuum.

Bona ecclesiastica in alios pios usus conversa huc non pertinent, i.e. non sunt secularisata.

*Bonorum
ecclesiastico-
rum a stati-
bus prote-
stantibus
vindicato-
rum divisio
generalis.*

§. XXI. Nimirum bona ecclesiastica cleri pontificii a statibus imperii protestantibus tempore reformationis vel ablata sunt propria autoritate, vel iis in satisfactionem consensu publico imperii concessa. Priora plerumque mediata, posteriora immediata fuere. Illa intuitu statuum acquirentium regulariter feudalia, secularisata tamen. Hæc regulariter allodialia. (m) Et vel ad fiscum Principis vel cameram relata, vel ad pios usus ecclesiæ evangelicæ destinata, aut etiam ecclesiis ipsis donata & tradita, vel ministris secularibus aut in allodium donata aut in feudum data. (n)

§. XXII.

(m) Conf. Dn. Alexandri *dissert. de bonis allodialibus c. 3. n. 92.*

(n) Sunt hæc omnia quidem allodialia, sed non æquali gradu. In iis enim, quæ ad fiscum suum princeps retulit, habet dominium plenum, i. e. potestatem etiam percipiendi utilitatem; in iis, quæ ad pios usus destinavit retenta administratione immobilium, non quidem actu percipit usum, habet tamen jus percipiendi quandoque velit, quia datio usus ad pias causas tum est res meræ liberalitatis semper revocabilis, adeoque parum differunt talia bona a bonis, quæ sunt in plena proprietate. Bona ecclesiis donata & tradita exierunt ex dominio principis privato, manent tamen in dominio ejus eminenti, quod & ipsum manet allodiale, quia a nemine id princeps in feudum recognoscit. Eadem est ratio bonorum ministris secularibus in allodium datorum. At in feudum si dederit, manebit tamen dominium directum, quod retinuit, res allodialis. Simul vides, quod bona Pontificiis adempta & ad pias causas translata non sint quidem secularisata, sed tamen hoc non obstante sint allodialia, tam intuitu principis, quam intuitu ecclesiæ, quia hujus respectu non sunt nullius, sed in ejus dominio privato. *vid. Ill. Dn. de Rhez. c. 4. §. 5. 6. & supra dicta §. 15.*

§. XXII. Quod si cui historiam reformationis attente perquirere tempus sit, deprehendet haud dubie plurima bonorum allodialium exempla. Ducibus Wurtembergensibus tempore reformationis occupata bona ecclesiastica in instrumento pacis (o) simpliciter restituta fuere. Et cum non adjectum sit, quod Duces dicta bona ecclesiastica ab Imperatore & imperio in feudum recognoscere teneantur, non sine ratione judicat Schoppius (p) jure allodii Duces dicta bona possidere. (q) In controversia Regis Galliae cum Electore Palatino nomine Ducissae Aurelianensis, ex eadem ratione bona in Palatinatu secularisata pro allodialibus fuere habita, (r) ubi nova species bonorum in secularem conditionem redactorum suppeditatur, scilicet bonorum ante Ecclesiasticorum, quae ante dissidia in Germania desierunt ecclesiastica esse, & titulis singularibus in dominium Electorum Palatinorum pervenerint. Et cum ex parte Palatini Postulatum fuerit, (s) ut mandatarius Aurelianensis istud caput petiti sui ob generalitatem nimis obscurum declararet, hic postea designationem dedit bonorum ecclesiasticorum, seculari usui restitutorum, vel per cessionem possi-

Unde simul nota, ut non omnia bona secularisata sunt allodialia, sed quaedam etiam feudalia, ita vice versa nec omnia allodialia sunt secularisata aut profana, sed allodialia pariter sunt vel ecclesiastica vel profana.

(o) Art. 4. §. 24.

(p) Tract. de allodiis.

(q) Dn. Alexandri d. l.

(r) Vide primitias aclorum compromissi Francofurtensis in causa Ducissae Aurelianensis contra Electorem Palatinum p. 31.

(s) In dictis primitiis p. 93.

possidentium vel etiam per reformationem, aut alio quovis modo. (r) Ubi ultra centum recensentur abbatia, monasteria, praefecturae, domus &c. quorum proprietatem ita nacti sunt Electores Palatini, inter quae dimidia pars & ultra vel ante reformationem voluntaria cessione aut venditione, vel etiam post eam modo simili absque violenta occupatione fuit acquisita. Neque negavit advocatus palatinus allodialitatem talium bonorum, sed saltem partim ratione bonorum ante reformationem cessorum probationem facti, urfit, partim alias exceptiones opposuit, cur haec bona allodialia non debeant restitui Ducissae Aurelianensi. (u) Unde facile patet, non exiguum apud alios principes, praecipue protestantes talium bonorum in secularem usum converterorum, & allodialium etiam extare numerum, ut adeo parum proficit, de re luce meridiana clariore, id est, de existentia & exemplis bonorum allodialium, quae antea ecclesiastica fuerunt, & potissimum secularisatorum, ulterius verba facere.

*Ufus qua-
sionis pra-
cipuus, an
bona secu-
larisata a-
lienari pos-
sint.*

§. XXIII. Sed cui usui ista omnia de licentia secularisationis & natura bonorum secularisatorum ista omnia haecenus discussimus? scilicet ut consideretur, quid novi juris possessores bonorum secularisatorum, diversi a jure eorum, qui ut ecclesiastica illa possederant, per & post mutationem nacti fuerint. Neque tamen & hic solliciti erimus de differentiis omnibus, (w) sed de illa saltem, quae potissimum a dissentientibus in controversiam vocari solet. Scilicet bona secularisata, si allodialia sunt, possunt a Domino pro lubitu quocunque

(r) In contin. actorum dictor. p. 132--142. (u) In dicta contin. actorum p. 215. seq. (w) De quibus, vide Mauritium cap. 10. integrum.

cunque titulo alienari, si vero feudalia sint, cum consensu domini, cum ante secularisationem, cum ecclesiastica adhuc essent, non nisi paucissimis in casibus jure canonico expressis & permissis poterant alienari a possessoribus catholicis. (x) Item bona secularisata allodialia transeunt ad heredes allodiales, feudalia ad feudales.

§. XXIV. Ergo status ipsi protestantes, qui bona ecclesiastica vel etiam secularisata ut allodialia possident, alienare possunt utraque absque necessario consensu Imperatoris & agnatorum, feudalia vero non nisi cum ejus & eorum consensu, sive de alienatione inter vivos sit quæstio, sive de alienatione per ultimam voluntatem. (y) Et quamvis alii etiam in feudalibus non esse necessarium consensum imperatoris statuunt, (z)

*Affirmatur
de allodialibus,
etiam
absque consensu
imperatoris.*

E alii

- (x) Mauritius *d. c. 10. §. 1.* (y) Ill. Dn. de Rhez. *Jur. publ. l. 2. c. 32. §. 1. c. 36. §. 1.* B. Ziegl. *de Jur. Majest. l. 1. c. 4. n. 27. 28.*
- (z) Henricus Michaelis *in responsis Chilon. resp. 14. p. 130.* Scilicet (1) constitutionem Lotharii & Friderici Imperatorum II. F. 52. & 55. in Germania non venisse ad observantiam, sed ibi mansisse licentiam antiquam alienandi absque consensu Domini I. F. 13. & II. F. 44. pr. (2) etiam in Camera imperiali ejusmodi alienationes esse confirmatas per tradita Gylmanni *Tom. 4. vol. 3. n. 90.* Klock. *T. I. Conf. II. n. 147. seq.* Zæf. *de feud. Part. 9. n. 22.* Sed resp. ad (1) Feuda imperii non esse dijudicanda ex natura Feudorum Longobardicorum, tanquam iis multa antiquiora. In Germania vero jam tempore Caroli M. non licita fuit feudi alienatio sine consensu domini. *Cap. Caroli M. sextum de anno 806. cap. 8.* Adde jus feudale Suevicum *cap. 89. 96. 107. 122. secund. edit. Schilteri* & ibi ad marginem citata loca juris feudalis Saxonici & Schilterum ipsum *in Commentario ad dicta capitula.* Ad (2) auctores allegatos non probare, quod probare debebant. Gylmannus non dicit, quod pronunciatum sit pro alienante

alii vero etiam in allodialibus velint eum adhibendum esse, (a) non afferuntur tamen a dissentientibus argumenta satis prægnantia, ut causam videamus quicquam in assertione nostra mutandi.

§. XXV.

feudum sine domini consensu, sed inter rationes decidendi sententiæ cameralis, sententiam priores instantiæ ex multis capitibus impugnatam reformantis, etiam illam ponit, quod in Germania licitæ sint oppignorationes particularum feudalium præprimis in casu necessitatis, sine consensu Imperatoris. Sed & Klock. de talibus oppignorationibus necessariis loquitur. Zafius vero magis conqueritur, quod leges feudales in imperio male serventur, quam ut de eo quod justum est in Germania loquatur. Adde Dn. Alexandri d. *differt. de jure allodiali princ. imperii c. 5. n. 9. seq.*

(a) Pro qua sententia plerumque obscurum, & a Doctoribus juris publici Germanici parum attendendum, peregrinum Joh. Cephali nomen *Conf. 369. n. 124.* solet allegari, non tamen alia addita ratione, quam quod non sola conditio allodialitatis distrahendi facultatem efficiat, sed alia circumstantiæ efficere possint, ut ea facultas in dubium vocetur. Quæ ratio nihil aliud dicit, quam quod res allodiales alienari possint, nisi aliud obstat, nequaquam vero istam Cephali illationem, quod in allodialibus (regulariter) adhibendus sit consensus Imperatoris parere potest. At, inquit, tutius tamen est consensum Imperatoris adhibere. Ego vero hic noto, tutiorem sententiam dici vel de casu, ubi circa quæstionem juris dubium est, vel de casu, ubi de justitia causæ constat, & quæritur saltem an conducatur jure suo uti. In priori sensu tutius non est, adhibere consensum Imperatoris, quia de obligatione ad id faciendum nulla affertur ratio. Posteriori sensu res ad consilia pertineret, non ad quæstiones juris, indefinite tamen dicere nollem, tutiorem esse istam adhibitionem consensuum imperatorii, sed pro diversitate circumstantiarum consilia hic variare posse & debere, quæ tamen susius expe-

§. XXV. Ex dictis facile resolvi potest quæstio affinis. Si bona ecclesiastica pontificiis ademta destinata sint ad pios usus evangelicos, quid tum juris est circa alienationem. Nec hic consensu imperatoris & agnatorum erit opus, quia jam supra §. 21. ostensum & horum intuitu talia bona esse allodialia. At respectu scholarum vel ecclesiarum distinguendum est; vel bona immobilia data sunt ecclesiis in dominium, vel immobilia incorporata sunt fisco principis & assignata administrationi præfectorum, ita ut ex fructibus certis debeant salaria & stipendia solvi scholis & ecclesiæ ministris. Priori casu regulariter cum consensu ecclesiæ alienatio fieri potest, (& consensus etiam in quibusdam casibus facile impetrari poterit ab ecclesiis, v.g. si successor allodialis sit pontificiæ religioni addictus,) excepto tamen casu necessitatis, & utilitatis reip. ubi princeps vi domini eminentis poterit etiam res subditorum ipsis in vitis alienare. (b) Posteriori casu etiam abs-

*Quid juris
de bonis ec-
clesiasticis
ad evangeli-
cos usus de-
stinatis.*

E 2

dire non est hujus loci. Adde Dn. Alexandri *d. dissert. c. 5. n. 16. seq.* Dn. de Lyncker *de libert. stat. imperii sect. 5. §. 5.*

(b) Non obstat, dominium eminens esse particulam superioritatis; superioritatem vero statuum et si allodialis sit, non tamen posse alienari, quia cohæreat territorio. Respondeo, si ex meo voto res definienda foret de natura superioritatis, eam dicerem ut rem incorporalem & accessoriam, ut regulariter sunt omnia jura rerum, per se neque allodiale esse neque feudale, sed intuitu territorii aut bonorum immobilium, in quibus terminatur, modo allodiale modo feudale esse. Cum adeo bona immobilia de quibus agimus sint allodialia, etiam superioritas in bonis illis terminata tanquam cohærens iis erit allodialis & alienabilis. Adde Dn. Alexandri *d. l. c. 4. n. 4. seq. & cap. 5. n. 44. seq.*

absque consensu piarum causarum alienatio fieri potest, præprimis si fiat in securitatem religionis evangelicæ & cum onere salariorum ac stipendiorum continuandorum.

*Quid juris
de ipso jure
circa sacra!*

§. XXVI. Memini quæsitum esse, an princeps evangelicos jurisdictionem ecclesiasticam, vel nomine magis conveniente jus circa sacra alienare possit. (c) Ratio pro affirmatione fuit, quod jus circa sacra & ipsum sit allodiale, non feudale, nec ita rebus terminetur, uti dominium eminens, & jura superioritatis similia. Sed video etiam pro negativa adduci, quod obstant verba instrumenti pacis famosa: (d) *Jus Diocesatum & jurisdictio ecclesiastica intra terminos territorii cujusque se contineant.* Mihi distinguendum videtur. Intuitu successoris evangelici alienatio non valebit, ac si successio ad catholicum spectet, putarem alienationem valere in evangelicum, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem, quia tum instrumentum pacis non obstat. (e)

§. XXVII.

(c) Dn. Alex. d. c. n. 44. junct. c. 4. n. 19.

(d) Artic. 5. Instrum. pac. §. jus Diocesatum 48.

(e) Apparet enim ex contextu quod verba illa instrumenti pacis, quatenus jurisdictio ecclesiastica de evangelicis prædicatur & juri circa sacra æquipollet, respiciant solum evangelicos, cum pontificii principes seculares plane nullam habeant jurisdictionem ecclesiasticam, ecclesiastici vero habeant quidem jurisdictionem, sed non juri circa sacra correspondentem. Cum igitur successor catholicus non sit capax juris circa sacra,posito etiam, quod potestas alienandi illud jus non ita evidentibus rationibus possit probari, nullam tamen haberet actionem catholicus successor ad eam alienationem infringendam, cum nullam habeat interesse, exceptio vero tunc non interest, poterit opponi cuilibet agenti.

§. XXVII. Videamus jam quid contra alienabilitatem *Dissentientium* bonorum secularifatorum afferant domini dissentientes in- *um rationes* tio memorati. Age dicta eorum in summam contrahamus. *Pri- de natura* mo, præsupponunt, status imperii Augustanæ confessionis *bonorum Ec-* vi juris territorialis competere etiam curam circa sacra, regi- *clesiastico-* men ecclesiasticum, jus Episcopale, sive potestatem ecclesia- *rum.* sticam externam. *Secundo* præmittunt; vi illius juris status A. C. post religionis reformationem bona ecclesiastica apprehendisse, non animo sibi acquirendi, sed illorum redditus ad veros pios usus convertendi. Atque hoc ipsum pietatis & æquitatis rationem suasisse, & ipsos quoque Dd. evangelicos docuisse & monuisse, atque pios principes & status A. Confessionis iis monitis obtemperasse. *Tertio* præmittitur, bona ecclesiastica a status Augustanæ confessionis apprehensa ad illos non pertinere privato domini jure, sed esse saltem eorum dispensatores & tutores. *Quarto*, bona hæc non transmitti ad heredes statuum allodiales, ad quos non simul transit jus territoriale. (f)

§. XXIX. Ad illa vero ex hæcenus dictis jam paucis *Responsio ad* responderi potest, si modo ostendatur in qua propositione si- *illas.* ista sit fallacia falsæ assertionis. Atque hic equidem positio prima sine nota transire potest, tertia & quarta fluunt ex secunda tanquam conclusiones. Ergo robur omne dissentientium in secunda est situm. Hic vero fallacia evidens est, mutari statum controversiæ & plus probari quam probari debebat. Quærebatur an bona secularifata alienari possint, & in iis succedant heredes allodiales; & responderetur nulla esse secularifata, quod evidentia facti repugnat & nulla bona secularifari posse, quod repugnat praxi imperii & dicimini rectæ rationis ac principiis juris publici Germanici, ut hæcenus demonstratum. Reliqua quæ forte moveri possent ulterius contra illas rationes dissentientium, omitti possunt tanquam nihil aut parva ad rem facientia. (g)

E 3

§. XXIX.

(f) Vide ab initio citatum responsum Dominorum Jctorum T. in causa Waldeck contra Dissriesland n. 4. usque ad n. 9.

(g) Ita v. g. ad propositionem primam. dubium est, an tempore reforma-

*Ut & ad
consuetudina
dissentientium.*

§. XXIX. Quæ porro sequuntur apud dissentientes, ut nihil novi afferunt, sed appendices propositionum dictarum, ita nec opus est nobis, ut de novis responsionibus simus solliciti, sed sufficiat saltem ea indicasse & summo digito responsiones ostendisse. Huc ergo refero, quæ sequuntur. (b) 1. Sententiam hanc, quod bona secularisata non transeant ad heredes allodiales praxi imperii esse firmatam, nec contrariam praxin ostendi posse; 2. Etsi principes nonnulli quosdam conventus in suos converterint usus, id tamen doctrinæ eorum non præjudicare, quia abusus non possit mutare naturam rei. 3. In dubio non præsumi bona esse ad seculares usus translata, quia præsumatur in dubio id quod pium & æquum est. 4. Bona secularisata nec allodialia esse nec feudalia sed constituere tertiam speciem. (i)

tionis status habuerint superioritatem territorialem, quatenus ea denotat complexum omnium regalium. Dubium est, an cura reformationis & religionis pertineat ad superioritatem, an ad jus libertatis statuum. Etsi enim illa distinctio non nimis subtiliter sit tractanda, ut quidam faciunt, tamen etiam nec sapine est negligenda. Et videtur verius, curam religionis & jus sacrorum pertinere ad jus libertatis per ea quæ deduxit Dn. de Lyncker de *libertate statuum imperii sect. 2. 3.*

(b) d. l. n. 11. 12. 18. 39.

(i) Responderi potest ad 1. videndum an in exemplis, quæ ibi de Ducatu Holfaciæ, Comitatu Schvvarzburgico, Ducatu Altenburgico afferuntur, actum fuerit de bonis secularisatis, an non, cum in tota responsione status questionis fuerit mutatus. Videndum in praxi judiciali, qua ex ratione adjudicatio heredibus feudalibus facta fuerit. Etiam praxi imperii facti est, & præbet argumenta illustrantia non probantia. Praxi vero extrajudicialis parum probat, si scilicet heredes allodiales juris sui ignati eo non fuerint usi. Ad 2. in dissertatione ostendimus, nec secularisationem nec ejus effectus repugnare naturæ rei. Ad 3. Nec repugnare secularisationem pietati & æquitati. Ad 4. Et hic semper confunduntur bona ecclesiastica cum secularisatis. Supra §. 17. ostensum inter bona feudalia & allodialia non dari speciem mediam. Etiam supra §. 15. rejectum, quod hic asseritur, ac si bona ecclesiæ sint bona publica, ecclesiæ scilicet, & suo modo patriæ patrimonium. Etiam ostendimus supra §. 21. bona a principibus A. C. ad pios usus destinata esse allodialia.

F I N I S.

ULB Halle

005 304 830

3

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA,
DE
BONORUM
SECULARISATO-
RUM NATURA,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBUR-
GICO, AC DUCATUS MAGDEBURGICI
GUBERNATORE &c. &c. &c.

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO, JCTO,
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSIÆ CON-
SILIARIO, PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO AC FACUL-
TATIS JURIDICÆ p. r. DECANO,
IN ALMA FRIDERICIANA,
PRO LICENTIA

SUMMOS, IN UTROQUE JURE HONORES ET DOCTO-
RALIA PRIVILEGIA RITE CAPESSENDI
IN AUDITORIO MAJORI

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

D. JUNII ANNI MDCCVII,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SURMITTIT

ERNHARDUS HENRICUS PAGENDARM,
HERVORDIA GUESTPHALUS,

ALÆ MAGDEBURGICÆ, LITERIS Salfeldianis. 1730.